

**КРАЄЗНАВЧІ НОН-ФІКШН ВИДАННЯ БІБЛІОТЕКИ ВІННИЦЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. М.І. ПИРОГОВА ЯК
РЕЗУЛЬТАТ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Ольга Юрчишина

Вінницький національний медичний університет
імені М.І. Пирогова
Наукова бібліотека

Про досвід роботи бібліотеки зі створення краєзнавчої біо-бібліографічної продукції з використанням архівних матеріалів та документально підтверджених джерел.

Ключові слова: бібліотека закладу вищої освіти, краєзнавча біо-бібліографічна продукція, історико-медичне краєзнавство, нон-фікшн видання.

Останнім часом серед читацького загалу зростає попит на нон-фікшн літературу, тобто на літературу факту, документальну літературу. Бібліотека закладу вищої освіти цілком може цей жанр опанувати й готувати потрібні для користувачів видання, особливо це стосується краєзнавчої роботи бібліотек, адже потреби користувачів на краєзнавчу інформацію останнім часом зросли.

21 травня 2015 р. набув чинності закон України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років». Задовольняючи власні інформаційні потреби з краєзнавства, користувачі дедалі частіше звертаються до архівних установ. Вони прагнуть правди, достовірних раніше замовчуваних фактів, тем й імен, на які було накладено табу. Бібліотека Вінницького національного медичного університету ім.М.І. Пирогова (далі ВНМУ ім.М.І. Пирогова) має досвід підготовки краєзнавчих видань історико-медичної тематики на основі архівних документів та усної історичної досліджень.

Внаслідок копіткої роботи (опрацьовано чимало матеріалів архіву ВНМУ ім.М.І. Пирогова, Державного архіву Вінницької області, наукової періодики, монографій, інтернет-ресурсів, тощо) у травні 2016 р. побачило світ видання «**Ректори ВНМУ ім. М. І. Пирогова: погляд крізь час (1930–2016)**». Видання містить відомості про 17 ректорів університету. В біографії кожного з них віддзеркалилася ціла епоха: створення університету, незаконні репресії, розстріли, нацистська окупація, а згодом відбудова університету... У кожній із статей відображено життєвий шлях, наукові здобутки ректорів, їх вклад у

розбудову університету, зміцнення матеріально-технічної бази та процвітання його іміджу, починаючи з 1930 року. Обсяг біографічних статей про кожного з ректорів визначився наявністю віднайдених матеріалів, в кінці подається бібліографічний список літератури. Наведено достовірні факти з навчально-виховної, наукової, громадської та господарської діяльності ректорів.

Декілька видань присвячено Степанові Васильовичу Руданському. Всі вони – результат багаторічної праці в музеях, архівах, бібліотеках, копіткої дослідницької й пошукової роботи. Це, насамперед, дві книги про лікаря й класика української літератури Степана Руданського, створені спільно з Національною медичною бібліотекою України (далі ННМБУ) та правнучатим племінником С.В. Руданського, випускником ВНМУ ім.М.І. Пирогова 1959 року Олексієм Боржковським. Перша книга «Степан Руданський (1834-1873). Поет, лікар, громадянин» побачила світ у 2009 році, друга – «І я знов живий світ оглядую...» (до 180-річчя від дня народження Степана Васильовича Руданського) – у 2014 році. Також підготовлено біобібліографічний нарис «Степан Руданський – лікар-гуманіст (1834-1873)», який знайомить читача з його лікарською практикою та громадською діяльністю. Видання складається з декількох розділів. Про лікаря й громадянина, одного з перших дипломованих фахівців на епідемічно небезпечних просторах Таврії йдеться в розділі «Степан Руданський – лікар-гуманіст». Хронологічна таблиця «Основні дати життя й лікарської діяльності Степана Руданського» побудована на основі формулярного списку лікаря, складеного ним власноруч у 1870 р. та ін. документальних матеріалах. Окремими розділами виділені «Праці лікаря Руданського», «З епістолярної спадщини», «Сторінки Кримської біографії (1961-1973)», «Вшанування пам'яті лікаря й поета», «Музеї», «Пам'ятники С. Руданському. Пам'ятні місця», «Бібліографія творів С. Руданського та праць про нього». До розділу «І слово лікує...» увійшли поезії Руданського, пов'язані з медичною тематикою. Нарис включає висловлювання видатних діячів літератури, культури, медицини про Степана Руданського, цікаві факти з його життя. Діяльність лікаря проілюстрована віднайденими світлинами, в т.ч. в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім.В.І. Вернадського.

У 2015 р. авторський колектив книги «І я знов живий світ оглядую...» став дипломантом Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Степана Руданського.

Рівно через сто років після народження С Руданського на світ з'явився Олексій Васильович Боржковський, правнучатий племінник поета й лікаря (рід іде по лінії Степанової сестри Ольги Руданської). Лікар, який врятував тисячі життів, який оперував без жодного ускладнення, якому хворі цілували руки, має в житті велике захоплення – досліджує свій рід, зокрема, життя й творчість свого пращура – українського поета-класика й лікаря Степана Руданського. На

старенькому «Фольксвагені» Олексія Васильовича, ми об'їздили чимало куточків України, досліджуючи генеалогію роду. Проводячи усноісторичні дослідження, напитували краєзнавців, старожилів, які мали добру пам'ять й уміли оповідати, записували перекази про Степана Руданського, його оточення, нащадків, робили світлини. Ми брали участь у різних заходах, спілкувалися з цікавими людьми, визначними діячами науки, культури, медицини й мистецтва, працювали в архівах, музеях, бібліотеках спільно й поодиночі; обмінювалися знахідками й ділилися віднайденим. О.В. Боржковський – частий гість у бібліотеках ВНМУ ім.М.І. Пирогова та ННМБУ, щорічний учасник літературно-мистецьких вечорів пам'яті С. Руданського у бібліотеках; подарував для обох бібліотек чимало великих і гарних світлин, книг, ксерокопій різних матеріалів про свого великого пращура. В 2014 р. до 80-річчя О.В. Боржковського спільно з ННМБУ було підготовлено та видано біобібліографічний нарис «Лікар Олексій Боржковський – нащадок славетного роду». Містить біографічний нарис, бібліографію публікацій ювіляра та список літератури про нього, світлини з його особистого архіву, уривки з листів та чимало інших цікавих матеріалів.

З 2011 р. щорічно видається календар знаменних і пам'ятних дат «Вінниччина медична», присвячений визначним подіям в історії ВНМУ ім.М.І. Пирогова, його ювілярам, які зробили вагомий внесок у розвиток університету, становлення університетської та вітчизняної медичної науки, а також про інші визначні дати в житті університету та медицини краю. Видання зросло в об'ємі, наповнюється з року в рік цікавими фактографічними матеріалами. Містить перелік Всесвітніх днів та професійних свят стосовно галузі охорони здоров'я та іменний покажчик ювілярів. В кінці календаря розміщуємо звернення про допомогу в краєзнавчій роботі та висловлюємо подяку всім, хто протягом поточного року надав таку допомогу. Календар користується популярністю, особливо серед професорсько-викладацького складу та співробітників університету.

Спільно з вінницьким видавництвом «ПРАДА-АРТ» у 2013 р. бібліотека підготувала матеріали до 5-го випуску регіонального альманаху «Подільські джерела», що вийшов під назвою «Під знаком Червоного Хреста». Серед членів редакційної колегії директор бібліотеки ВНМУ ім.М.І. Пирогова Н.М. Кравчук та бібліограф-краєзнавець О.А. Юрчишина. Зі сторінок цього видання читачі дізнаються багато цікавого про історію медицини краю, університету, його науковців, видатних медиків Вінниччини, знайомляться з літературною творчістю медиків, зокрема Ю.М. Мостового, завідувача кафедри пропедевтики внутрішньої медицини ВНМУ ім.М.І. Пирогова. Крім того видання містить праці співробітників університету: Шувалова С.М., Л.П., Солейко, О.В. Солейко. До видання увійшла і моя розвідка «Подольнин Степан Руданський».

У 1960 р. згідно Постанови Ради Міністрів УРСР за № 1514 від 8 вересня 1960 р. ВНМУ присвоєно ім'я М.І. Пирогова. Спільно з ННМБУ в 2010 р. видано біо-бібліографічний покажчик «М.І. Пирогов» в електронному форматі (до 200-річного ювілею видатного хірурга) та підготовлено біо-бібліографічний посібник «Микола Іванович Пирогов: кризь час і плин століть (1810-1881)», до якого увійшло понад 3000 джерел. В Державному архіві Вінницької області було виявлено і включено до нього близько 120 джерел, унікальних матеріалів про життєвий шлях, лікарську й громадську діяльність, вшанування пам'яті геніального хірурга й анатома.

В 2014 р. до 160-річчя від дня народження Володимира Костянтиновича Високовича – видатного патологоанатома, бактеріолога та епідеміолога, професора Харківського та Київського університетів (народився 16.(28).01.1854 р. в м. Гайсин Подільської губернії, нині райцентр Вінницької області) спільно з ННМБУ було підготовлено видання «Життя, присвячене людям».

На замовлення кафедри хірургії № 2 у 2013 р. побачив світ біобібліографічний покажчик «Кафедра факультетської хірургії: історія та сьогодення». У виданні представлені історія кафедри, науковий шлях її завідувачів і завучів, короткі відомості про співробітників кафедри від її заснування до сучасності. Всі розділи доповнені бібліографічними списками літератури. Маловідомі світлини супроводжують 80-річний літопис кафедри.

У 2012 р. було підготовлено біо-бібліографічний покажчик «Болух Борис Афанасійович» (до 75-річчя від дня народження професора ВНМУ ім.М.І. Пирогова). Науковець зробив вагомий внесок у розвиток вітчизняної онкології. Видання різнобічно висвітлює постать цієї неординарної особистості: науковця, наставника, лікаря, громадянина, патріота. Багато матеріалів та світлин з особистого архіву надав ювіляр. Сам він розробив і запропонував структуру видання та став автором текстів. Видання містить науковий доробок професора (понад 170 праць) і літературу про нього.

Було також видано кілька рекомендаційних списків літератури «Реформування системи охорони здоров'я на Вінниччині: проблеми і перспективи» (2012), «Лікар М.В. Оводов, міський голова Вінниці» (2014), «Лікар Йосип Ролле – краєзнавець, історик, письменник» (2015). На сайті бібліотеки ВНМУ ім.М.І. Пирогова можна познайомитися з краєзнавчими виданнями в електронному форматі.

Нині поглиблюється робота в царині історико-медичного краєзнавства, вивчаються маловідомі сторінки історії університету, забуті й замовчувані імена його науковців.

«Вінницький медичний інститут у Другій світовій війні» – один із напрямків краєзнавчого проекту бібліотеки «Пам'ять університету». За цим напрямком

проводиться ретельна пошукова, дослідницька робота з уточнення ряду фактів. Робота розпочалася із звернення до співробітників, науковців, студентів, випускників ВНМУ ім.М.І. Пирогова з проханням надати допомогу з виявлення матеріалів про діяльність університету в довоєнний час та період Другої світової війни й нацистської окупації (1941-1944); про викладачів, студентів, співробітників Вінницького медичного інституту, які до Другої світової війни навчалися і працювали у цьому закладі вищої освіти, а під час війни, захищаючи Батьківщину, воювали на фронтах, працювали в евакуаційних та фронтових шпиталях, у тилу ворога; про їхню участь у підпільно-партизанському русі, про антинацистський рух Опору, духовний спротив. Відгукнулася родина колишнього професора ВНМУ ім.М.І. Пирогова Віктора Матвійовича Нечипорука; Петро Григорович Конвісаров, син колишнього викладача кафедри військової медицини Григорія Івановича Конвісарова; колишні випускники, родичі випускників та студентів університету та інші небайдужі громадяни. Значну допомогу в цій роботі надають Домненко Микола Григорович, **вінницький краєзнавець, провідний фахівець з питань цивільного захисту** Донецького національного університету імені Василя Стуса та Бранько Ярослав Андрійович, член Національної спілки краєзнавців України, знавець періоду Другої світової війни. Значною підмогою в нашій роботі стали віднайдені альбоми випускників Вінницького медичного інституту 1939 р. – наданий професором кафедри нормальної фізіології М.В. Йолтухівським, 1940 р. – наданий співробітниками Вінницького обласного краєзнавчого музею та 1941 р. – наданий родиною покійного професора В.М. Нечипорука. А далі розпочалися пошуки в архівах, музеях, бібліотеках, у мережі Інтернет... Спільно з краєзнавцями віднайдено сотні фронтових біографій і світлин. І тепер ми маємо досить багато документів, які розкривають імена випускників Вінницького медичного інституту, його викладачів, співробітників, студентів – учасників Другої світової війни, які воювали на різних фронтах, брали участь у підпільно-партизанському русі. Всі віднайдені матеріали підтверджені документально. На основі цих матеріалів плануємо видати Книгу пам'яті університету і бібліографічний покажчик «Війна пройшлась по їхніх долях».

Отже, готуючи краєзнавчі біобібліографічні видання в царині історико-медичного краєзнавства творимо літературу факту, документально достовірну, інакше кажучи нон-фікшн видання, які висвітлюють наукову спадщину університету, імена та маловідомі сторінки в історії закладу вищої освіти та медицини краю із застосуванням традиційних і новітніх технологій з метою найповнішого задоволення запитів користувачів.

Література

1. Юрчишина О. А. Краєзнавча діяльність Наукової бібліотеки ВНМУ імені М. І. Пирогова у висвітленні історії університету: традиції та інновації / О. А. Юрчишина // Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі : матеріали II Науково-практичної Інтернет-конференції, Харків, 24–31 жовтня 2016 р. / Харк. нац. мед. ун-т ; [редкол. : І. В. Киричок, Т. Б. Павленко, Н. Д. Гаєва]. – Харків, 2016. – С. 144–148.

2. Юрчишина О. А. На дорозі з минулого в майбутнє [діяльність наукової бібліотеки ВНМУ імені М. І. Пирогова у відтворенні історії медицини краю та університету] [Електронний ресурс] / О. А. Юрчишина // Бібліотека в умовах сучасності і конструювання майбутнього : до 110-річчя заснування ВОУНБ ім. К. А. Тімірязєва: наук.-практ. конф., 12 верес. 2017 р., м. Вінниця. – Електрон. текст. дані. – Вінниця, 2017. – 1 електрон. оптич. диск (CD-ROM) : кольор. – Систем. вимоги: Pentium-II ; 128Mb RAM ; Windows 95/98/NT. – Назва з диску.

3. Юрчишина О. А. Пам'ять університету / О. А. Юрчишина // «Медичні бібліотеки як осередки збереження та популяризації історико-культурної пам'яті» : матеріали 16-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Івано-Франківськ, 18-19 травня 2017 року) / Національна наукова медична бібліотека України, бібліотека ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», Івано-Франківська обласна наукова медична бібліотека. – Київ ; Івано-Франківськ, 2017. – С. 117–119.

КРАЕВЕДЧЕСКИЕ НОН-ФИКШН ИЗДАНИЯ БИБЛИОТЕКИ ВИННИЦКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО МЕДИЦИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМ. М. И. ПИРОГОВА КАК РЕЗУЛЬТАТ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Ольга Юрчишина

Винницкий национальный медицинский университет им. М.И. Пирогова
Библиотека

Об опыте работы библиотеки по созданию краеведческой библиографической продукции с использованием архивных материалов и документально подтвержденных источников.

Ключевые слова: библиотека учреждения высшего образования, краеведческая библиографическая продукция, историко-медицинское краеведение, нон-фикшн издания.

**LOCAL LORE NON-FICTION LIBRARY EDITIONS OF THE VINNITSA NATIONAL
PIROGOV MEMORIAL MEDICAL UNIVERSITY AS A RESULT OF THE SCIENTIFIC-
RESEARCH ACTIVITY**

Olga Yurchyshyna

Vinnitsa National Pirogov Memorial Medical University
Library

The experience of the library on the creation of local lore biobibliographic products is highlighted with the use of archival materials and documented sources.

Key words: library of higher educational establishment, local lore biobibliographic production, non-fiction editions.